

An abstract graphic consisting of several pink circles connected by solid and dashed lines, forming a network-like structure against a dark blue background. The lines are of varying lengths and orientations, creating a sense of interconnectedness and flow.

**Policyrapport om
commons för
utveckling av effektivare
innovationsekosystem**

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Bakgrund.....	4
Definition av nyckelbegrepp i rapporten	5
Analys av nuvarande situation	9
Förslag till åtgärder.....	12

Policyrapport - Commons för utveckling av effektivare innovationsekosystem

Stiftelsen Compare. Karlstad, 2024.

Publicerad under Creative Commons licens [CC0 1.0](#).

Författare: Lina Svensberg, Jakob Lindvall och Per Danielsson, Stiftelsen Compare/DigitalWell Arena, och Anders G Nilsson, Ideon Science Park.

Rapporten producerades under förstudien Innovation Commons – Systemgemensamma utvecklingstillgångar, finansierad av Vinnova inom utlysningen "Strategiska projekt 2023 inom Systeminnovationsforskning".

Sammanfattning

Framväxten och utvecklingen av samhällen och marknader bygger på tillgång till och tillämpning av olika systemgemensamma tillgångar, commons, som effektiviserar den evolutionära utvecklingen, så även i utvecklingen av innovationsekosystem. Men i det svenska innovationsstödssystemet idag saknas generellt modeller för att finansiera utveckling, vidareutveckling och förvaltning av commons, på ett sätt som resulterar i långsiktigt värdeskapande.

Problemformulering och analys

Utvecklingen av olika innovationsstödande tillgångar, exempelvis verktyg, metoder och modeller, finansieras i olika utvecklingsprojekt, men idag skapas inte i tillräckligt hög grad incitament för att bygga långsiktigt hållbara verksamheter som kan sprida användningen av resurserna samt förvalta och vidareutveckla dem under ekonomiskt hållbara former. Detta är särskilt problematiskt i ljuset av behovet av transformativ innovation och systemomställning, som ligger bakom framväxandet av den tredje generationens innovationspolitik, där just koordinering och lärande är centrala dimensioner. Vi ser att det finns flera aspekter som hindrar utvecklingen mot effektivare innovationsekosystem:

1. *Den projektfinansieringslogik som dominerar i det svenska innovationsstödssystemet är inte anpassad för att leda till långsiktigt värdeskapande verksamheter, och därmed inte heller till långsiktigt hållbara commons.*
2. *Förståelsen för commons som förvaltningsform är låg i det svenska innovationsstödssystemet, hos såväl finansärer som utförare.*

Förslag till åtgärder

1. *Utveckling och implementering av finansieringsstrukturer för commons i innovationsekosystem.*

Detta innebär att tydligt skilja mellan traditionell projektfinansiering och en långsiktig investeringslogik, samt att anpassa dessa strukturer för att möta de unika behoven hos commons.

2. *Strategiskt lärande kring commons i innovationsekosystem*

För att effektivisera innovationsekosystem är det avgörande att öka förståelsen för sambandet mellan utformning och utfall av commons. Varje commons är unik och kräver experimentell utformning av spelregler för att uppnå önskade utfall. När experimenterandet ökar, ökar även behovet av att underlätta strategiskt lärande inom ekosystemet.

3. *Utforskande och utveckling av tekniska plattformar för hantering av commons i innovationsekosystem*

Med teknologiska framsteg inom AI, som kunskapsgrafer och large language models, framträder nya möjligheter att vidareutveckla och förvalta commons, vilket kräver plattformar som kan hantera diversitet i användning och IT-miljöer över organisationsgränser.

4. *Utforskande och utveckling av uppföljnings- och utvärderingsmetoder för commons i innovationsekosystem*

Det är viktigt att identifiera vilka faktorer som avgör om och när commons skapar värde. Nyckelaspekter som bör beaktas inkluderar hur mycket resurser—tid, engagemang och finansiering—som tillgången attraherar, användningens omfattning och natur (use-as-value) samt de effekter som användningen har, till exempel beteendeförändringar eller förflyttningar inom ekosystemet.

Bakgrund

Framväxten och utvecklingen av samhällen och marknader bygger på tillgång till och tillämpning av olika systemgemensamma tillgångar, commons, som effektiviserar den evolutionära utvecklingen, så även i utvecklingen av innovationsekosystem. Men i det svenska innovationsstödssystemet idag saknas generellt modeller för att finansiera utveckling, vidareutveckling och förvaltning av commons, på ett sätt som resulterar i långsiktigt värdeskapande. Vinnova beviljade under hösten 2023 en förstudie i ämnet med motiveringen att det är en utmaning som Vinnova och aktörerna i stödssystemet brottats med under en längre tid. Man skriver också att frågan har aktualiserats under den senaste tiden, då transformativ innovation blivit ett hett policyämne och att det är ett avgörande ämne för utvecklingen av lösningar för innovationsutveckling i allmänhet, och för den gröna och digitala samhällsomställningen i synnerhet. Denna policyrapport är ett resultat av den förstudien, som även resulterade i:

- [Förstudie Innovation commons och systemgemensamma utvecklingstillgångar.](#)
- [Modeller för att beskriva, analysera och organisera commons.](#)
- [Juridiskt PM om commons för innovationsekosystem.](#)
- [Manual för utveckling och finansiering av commons i innovationsekosystem.](#)

Definition av nyckelbegrepp i rapporten

Innovationssystem vs. innovationsekosystem

Inget av begreppen har en entydig och allmänt accepterad definition utan det finns olika närbesläktade "definitioner" av respektive begrepp. En gemensam egenskap hos dem är att båda begreppen handlar om de strukturer, interaktioner och relationer som behövs i ett system för att systemet framgångsrikt ska utveckla och exploatera innovationer.

Skillnaden består framför allt i att innovationssystem framhäver det institutionella – nätverket av offentliga och privata delsystem och aktörer som behöver samspela för att framgångsrikt utveckla förutsättningarna för, och utvecklingen av innovationer. Det omfattar exempelvis samspelet mellan industri, akademi, politik, konsumenter och institutionella ramverk

Innovationsekosystem sätter inte institutionerna i centrum utan utgår från en given uppsättning organisationer/"organismer", t ex life-science startups, och beskriver livsbetingelserna och livsmiljön för dessa "organismer" Innovationsekosystem innebär således att man för en given uppsättning organisationer beskriver livsmiljön och livsbetingelserna för att dessa organisationer effektivt ska utveckla och exploatera innovationer.

Eftersom fokus för rapporten är ekosystem så utvecklar vi begreppet ytterligare:

Precis som andra former av ekosystem är innovationsekosystem "nested" systems, där system ingår i, och relaterar till, system, och systemets avgränsning vid varje analys beror på vad det är man vill analysera.

Ove Granstrand och Marcus Holgersson föreslår följande definition av innovationsekosystem: "An innovation ecosystem is the evolving set of actors, activities, and artifacts, and the institutions and relations, including complementary and substitute relations, that are important for the innovative performance of an actor or a population of actors"¹. Även konkurrens mellan aktörerna lyfts fram som en viktig aspekt. Varje ekosystem bygger i viss mån på commons på vilka man sedan konkurrerar, det vill säga – varje ekosystem behöver ha en balans mellan commons och competition.

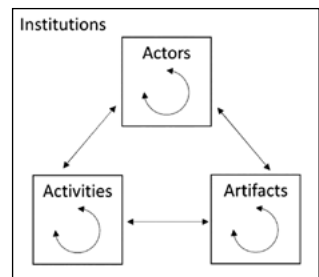
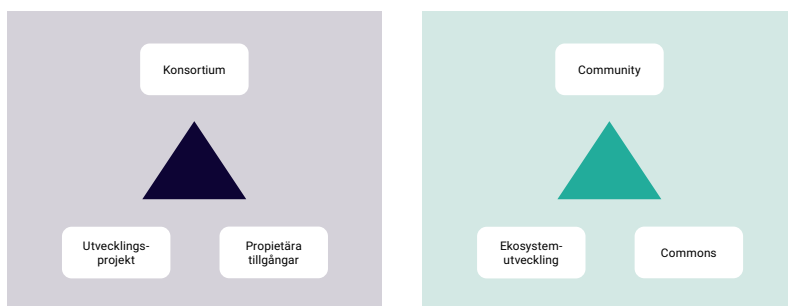

Fig. 1. Illustration of the innovation ecosystem definition.

¹ Innovation ecosystem: A conceptual review and a new definition av Ove Granstrand och Marcus Holgersson

Institutions

I det här sammanhanget refererar begreppet institutions till "the rules of the game", eller gemensamma spelregler. Beroende på hur de gemensamma spelreglerna i ett innovationsekosystem ser ut kan vi få helt olika förutsättningar, jämför exempelvis de här två olika modellerna:

Commons och community

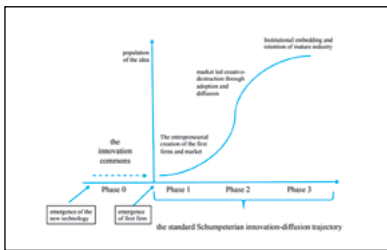
Commons är en generell term för gemensamma tillgångar som delas av en grupp människor, ett community. Begreppet commons översätts vanligtvis översätts till allmänning, alternativt till gemensamma eller delade resurser/tillgångar, på svenska. I den här rapporten använder vi de engelska begreppen commons och community. Commons handlade ursprungligen om fysiska tillgångar, när vi pratar om commons i relation till digitala tillgångar, finns det många aspekter av kollektiv handling i relation till utveckling, vidareutveckling och/eller förvaltning, som teorin kring commons kan hjälpa oss att förstå och beskriva. När det gäller digitala tillgångar kan begreppet, beroende på definition, innefatta tillgångar där olika dimensioner av collective action i samband med utveckling, vidareutveckling och förvaltning spelar en central roll för utkomsten. I den här rapporten använder vi därför begreppet commons i bred bemärkelse.

Tragedy of the commons och Ostroms åtta principer

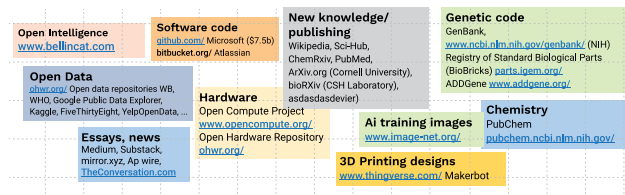
Elinor Ostroms forskning utmanade synen på gemensamma tillgångar - att det oundvikligen leder till överutnyttjande och undergång - tragedy of the commons. Genom att studera tusentals gemensamma tillgångar kunde hon urskilja 8 principer som långsiktigt hållbara tillgångar har gemensamt, oavsett typ av tillgång, eller geografisk hemvist. Principerna handlar om att effektiv och hållbar förvaltning av gemensamma resurser kräver lokalt anpassade, kollektivt överenskomna regler och mekanismer för övervakning, sanktionering och konfliktlösning.

Innovation commons

En specifik form av commons som är intressant i ett innovationspolicyperspektiv är innovation commons, en term som introducerades av den nyzeeländske forskaren Jason Potts, för att beskriva en miljö som han anser är en grogrund för innovation.²

Innovation commons är, enligt Potts, en common-pool resource där distribuerad information samlas och tillgängliggörs och därigenom underlättar entrepreneurial discovery. "The key resource in an innovation commons is not the technology itself, but the distributed, partial and heterogeneous information that surrounds it." Exempel på communities som skapar innovation commons är exempelvis hacker spaces³, och det klassiska exemplet Homebrew Computer Club vid Stanford. Följande bild är hämtad från en presentation av Potts, där han beskriver olika former av innovation commons:⁴

Exempel på organisering av ekosystem kring gemensam utveckling av gemensamma resurser, och modeller för att balansera commons och competition kan hämtas bland annat från communities kring open source mjukvaruutveckling.

² Innovation Commons: The Origin of Economic Growth, Jason Potts.
³ From hackers to start-ups, Innovation commons and Local Entrepreneurial Activity. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0048733322001962>
⁴ How innovation commons contribute to discovering and developing new technologies, Darcy W.E Allen, James Potts.

Problemformulering

Det svenska innovationsstödssystemet är fragmenterat, och består till stor del av underkritiskt finansierade verksamheter, och det finns en utmaning i att forma långsiktigt hållbara verksamhetsmodeller. Den projektfinansieringslogik som dominerar idag är inte anpassad för att resultera i långsiktigt värdeskapande, vare sig genom aktörer, verksamheter eller commons.

Utvecklingen av olika innovationsstödande tillgångar, exempelvis verktyg, metoder och modeller, finansieras i olika utvecklingsprojekt, men idag skapas inte i tillräckligt hög grad incitament för att bygga långsiktigt hållbara verksamheter som kan sprida användningen av resurserna samt förvalta och vidareutveckla dem under ekonomiskt hållbara former. Detta leder till att resurser, vars utveckling finansierats med offentliga projektmedel, sällan fortsätter att skapa värde över tid. Den önskade effekten av finansieringen uteblir, och aktörer i systemet, såväl finansiärer som finansieringsmottagare uttrycker en frustration kring att man "ständigt uppfinner hjulet på nytt" istället för att bygga vidare på de erfarenheter och lärdomar som byggts i systemet⁵.

Detta är särskilt problematiskt i ljuset av behovet av transformativ innovation och systemomställning, som ligger bakom framväxandet av den tredje generationens innovationspolitik, där just koordinering och lärande är centrala dimensioner. Vinnova lyfter upp vikten av mekanismer som driver på samspelet mellan å ena sidan innovativa lösningar av teknisk och metodologisk karaktär, och å andra sidan den infrastruktur, regelverk och efterfrågan som krävs för att innovationer – enskilt eller i kluster – ska göra skillnad⁶.

---

5 Referens till slutrapporten.

6 <https://www.vinnova.se/m/hallbar-systemforandring/#men-hur-fungerar-det-egentligen>

Analys av nuvarande situation

Vi ser att det finns två huvudsakliga aspekter som hindrar utvecklingen mot effektivare innovationsekosystem.

1. *Den projektfinansieringslogik som dominerar i det svenska innovationsstödssystemet är inte anpassad för att leda till långsiktigt värdeskapande verksamheter, och därmed inte heller till långsiktigt hållbara commons.*
2. *Förståelsen för commons som förvaltningsform är låg i det svenska innovationsstödssystemet, hos såväl finansiärer som utförare.*

Vi kan härleda problemet till den projektfinansieringslogik som i hög utsträckning används för finansiering av det svenska innovationsstödssystemet. Vi kan identifiera två huvudsakliga finansieringslogiker – projektfinansieringslogiken och investeringslogiken.

Projektfinansieringslogik

Denna modell följer en forsknings- eller konsultlogik, där en expert tar sig an ett specifikt arbete – ofta ett forsknings- eller utvecklingsprojekt. Experten levererar sedan ett konkret resultat, såsom en artikel, en rapport, eller en prototyp. Huvudsyftet är att adressera ett specifikt problem, en utmaning, eller att fylla en kunskapslucka, det vill säga – problemet står i centrum. I denna modell står lösningen och expertisens kvalitet i fokus för bedömningen. När projektet avslutas och resultatet är tillgängliggjort upphör också expertens åtagande för nyttiggörandet av projektresultatet, och ansvaret för att nyttiggöra resultatet hamnar oftast hos den beställande parten.

Bedömningen inom denna modell fokuserar på projektets och dess deltagares förmåga att lösa problemet. Bedömaren måste överväga projektets relevans, genomförbarhet, budgetens trovärdighet, och teamets potential att nå fram till lösningen.

Investeringslogik

I kontrast till projektfinansieringsmodellen, fokuserar investeringsmodellen på att skapa eller vidareutveckla en verksamhet. Verksamheten och dess potentiella värdeskapande är i centrum. Ansvaret för nyttiggörande ligger på mottagaren av finansieringen.

Här ligger fokus på den sökandes kapacitet att med hjälp av finansieringen skapa långsiktigt värde, vare sig det är ekonomiskt eller samhällsligt. Viktiga frågeställningar inkluderar potentialen att möta efterfrågan,

förmågan att realisera det tänkta värdet, konkurrenssituationen, utveckling och validering av en affärsmodell, samt kapaciteten att attrahera nödvändiga resurser för långsiktigt värdeskapande. Det vill säga ett entreprenöriellt förhållningssätt, och entreprenöriell förmåga. Finansieringen tilldelas ofta stegvis, med mindre investeringar i de tidiga, mest osäkra skedena, och storleken på investeringarna ökar i takt med att osäkerheten minskar, i linje med venture capital-logiken.

Vilken finansieringslogik man bör använda beror på vad man vill uppnå. Man behöver fråga sig om syftet med finansieringen är att bidra till en långsiktigt hållbar verksamhet eller om det snarare handlar om finansiera lösningen av ett problem eller fylla i en kunskapslucka, och att värdet ska realiseras av någon annan än utföraren av projektet.

Vad händer om vi tillämpar forsknings/konsultmodellen på utveckling av verksamheter?

Om vi tillämpar forsknings/konsultmodellen på utveckling av verksamheter, så får det bästa projektet finansieringen, inte nödvändigtvis den verksamheten som har störst potential att skapa värde över tid. Det är ofta oklart hur projektresultatet ska nyttiggöras när projektet är slut. I forsknings-/konsultmodellen ingår inte heller kraven på att den som genomför projektet ska utveckla en hållbar affärs- eller ekonomisk verksamhetsmodell vilket förstärker kortsiktigheten som projektresultaten får. Därigenom missar projektmodellen att utveckla och validera viktiga egenskaper som en hållbar verksamhet/affärsmodell skulle kräva: validera att det finns en efterfrågan på det värde verksamheten skapar, och att det finns en förmåga hos mottagaren av finansieringen att möta den efterfrågan. Ur finansiärens perspektiv så innebär modellen också att systemeffekter och portföljstrategier för systemutveckling uteblir eller blir svaga. Effekten blir en fragmentering av innovationsstödssystemet och underkapitalisering av verksamheter. Det saknas incitament att utveckla långsiktigt hållbara verksamheter, och de tillgångar som utvecklas vidareutvecklas inte och används i för låg utsträckning.

Vad innebär en investeringslogik i relation till commons?

Utvecklingen av commons innebär framtagning av tillgångar som ska delas av ett community och tillämpas av dess deltagare för att effektivisera exploateringen av en innovationsmöjlighet. Värdet av utvecklingsarbetet måste bedömas baserat på åtminstone:

- Storleken på den community som ska dra nytta av tillgången (kan liknas vid en primär marknad för en innovation).

- Tillämpningspotentialen hos tillgången dvs betydelsen och storleken på de tillämpningsfall som tillgången är kritiskt för.
- Viljan, förmågan och långsiktigheten hos den organisation som ska utveckla, sprida, vidareutveckla och förvalta tillgången (detta förutsätter att en organisation gör alla aktiviteter men det kan ju finnas fall där organisationer samarbetar kring detta och då får man bedöma samspelet och samarbetet mellan dessa organisationer).

Av dessa skäl så passar inte en forsknings-/konsultfinansieringsmodell för utvecklingen av commons utan en investeringsmodell bör tillämpas.

Både en commons värdeskapande potential och finansieringsmottagarens potential att attrahera resurser och realisera värdet av en commons behöver bedömas. I [manual för utveckling och finansiering av commons i innovationsekosystem](#) föreslås guidelines för hur man bedömer en ansökan om finansiering för att utveckla, vidareutveckla eller förvalta en commons.

Förståelsen för commons som förvaltningsform

Förståelsen för commons som förvaltningsform är låg i det svenska innovationsstödssystemet, och det saknas ett gemensamt språk och gemensamma referensramar för att beskriva och analysera olika aspekter av commons, och dess möjligheter att accelerera och effektivisera värdeskapandet i ett community.

Även om man kan se vissa de facto commons, exempelvis gemensamma utrymmen i science park-miljöer, så utformas och analyseras inte de tillgångarna med de glasögonen på. Det innebär att det görs mycket få strukturerade experiment i innovationsstödssystemet, vilket då inte heller leder till strategiskt lärande inom området. Möjligheterna med commons-modeller som angreppssätt lyfts generellt inte heller inte upp i projekt och förstudier som syftar till att skapa effektivare innovationsekosystem.

Kunskapen behöver öka både hos finansiärer och projektorganisationer. Även om det är möjligt att skapa commons med hjälp av kortsiktig projektfinansiering, och att projektorganisationen sedan attraherar de resurser som krävs för att konvertera projektresultatet till långsiktigt hållbara commons, så är det mycket svårare än om finansieringen ex-ante avser commons-utveckling.

Förslag till åtgärder

Det finns två centrala aspekter för att uppnå effektivare innovationsekosystem. För det första, utvecklingen och implementeringen av finansieringsstrukturer som främjar utveckling, vidareutveckling och förvaltning av commons. Denna förändring innebär en övergång från traditionell projektfinansiering till en mer dynamisk investeringslogik som även tillämpas på andra typer av tillgångar och verksamheter, inte bara commons.

För det andra, en fördjupad förståelse för commons som förvaltningsform och dess relation till utfall inom innovationsekosystemet. Dessutom har två områden identifierats som borde utforskas ytterligare - uppföljnings- och utvärderingsmetoder, samt tekniska plattformar för hantering av för commons i innovationsekosystem.

1. Utveckling och implementering av finansieringsstrukturer för commons i innovationsekosystem

Det är avgörande att utveckla och implementera finansieringsstrukturer som stödjer utveckling, vidareutveckling och aktiv förvaltning av commons. Det första steget är att klargöra skillnaden mellan traditionell projektfinansiering och en investeringslogik riktad mot långsiktigt hållbara gemensamma resurser. Denna logik bör tillämpas på såväl commons som andra tillgångar och verksamheter, oavsett ägandeform.

Vidare måste finansieringsprocesser som stödjer dessa mål utformas för att möta commons unika behov, inklusive kollektiv handling och dynamiska krav. Detta innefattar att experimentera med nya styrmodeller och anpassa kriterier och milstolpar för effektiv resursanvändning.

För att accelerera utvecklingen bör finansierare nu inleda strukturerade experiment med finansieringsprocesser anpassade för commons. Ett förslag på en sådan finansieringsprocess finns i [manual för Finansiering av commons för innovationsekosystem](#).

I [juridiskt PM om commons för innovationsekosystem](#) finns en analys kring hur finansiering av commons ska ses i relation till reglerna kring statsstöd. Slutsatsen av detta PM är att EU-rättens statsstödsregler inte bör hindra en utveckling i linje med den som föreslås i den här rapporten. Myndigheter och aktörer inom det innovationsstödande systemet måste våga utmana EU-rättens statsstödsbestämmelser och i en större utsträckning än idag våga konsultera EU-kommissionen. Även möjligheten att upphandla utveckling, vidareutveckling och förvaltning bör kunna utforskas i eventuellt kommande arbeten.

2. Strategiskt lärande kring commons i innovationsekosystem

För att effektivisera innovationsekosystem är det avgörande att öka förståelsen för sambandet mellan utformning och utfall av commons. Vi har därför sammanställt grundläggande material i [modeller för att beskriva, analysera och organisera commons](#).

Elinor Ostroms insikter varnar för risken med "blue-print thinking", där en specifik design kopieras mellan commons med förväntan om liknande resultat. Varje commons är unik och kräver experimentell utformning av spelregler för att uppnå önskade utfall. När experimenterandet ökar, ökar även behovet av att underlätta strategiskt lärande inom ekosystemet. Att genomföra experiment utan att integrera lärandet är både ineffektivt och slösaktigt.

För att ytterligare implementera dessa insikter har både en commons och en community kring detta ämne etablerats under förstudien. Detta initiativ främjar inte bara initial kunskaphöjning utan också långsiktigt strategiskt lärande. Allt material producerat under förstudien licensieras under Creative Commons (CC0) för att säkerställa långsiktig tillgänglighet och användning. Under studiens gång har en öppen referensgrupp bildats med 42 deltagare från 31 olika organisationer, inklusive finansärer, projektorganisationer och akademiska institutioner. Detta bidrar till att utveckla och upprätthålla en hållbar miljö för commons.

3. Utforskande och utveckling av tekniska plattformar för hantering av commons i innovationsekosystem

Centrala aspekter av commons inom innovationsekosystem är digital tillgänglighet och relevans. Det är viktigt att betona att när vi talar om en teknisk plattform, menar vi inte en plats för att samla och tillgängliggöra projektresultat. Istället refererar vi till en teknisk plattform designad för att möjliggöra vidareutveckling och aktiv förvaltning av commons, vilka hanteras av communities. Tidigare diskussioner har belyst att det inte är tillräckligt att bara göra projektresultat tillgängliga; commons kräver aktiv förvaltning och ständig vidareutveckling för att vara hållbara över tid. De tentativa resultaten från förstudien Informationsstrukturer Lärande Nätverk visar att teknologiska framsteg inom tillämpningar av artificiell intelligens, såsom kunskapsgrafer, LLM (large language models) och RAG (retrieval augmented generation), erbjuder betydande möjligheter att effektivt sammanställa, strukturera och vidareutveckla commons. Dock är många befintliga plattformar, såsom de inom Microsoft-miljön, inte tillräckligt anpassade för communities bestående av användare från olika organisationer och IT-miljöer.

Med ett ökande intresse för commons förutspås en växande efterfrågan på plattformar som främjar utveckling, vidareutveckling och aktiv förvaltning av commons över organisations- och IT-gränser.

4. Utforskande och utveckling av uppföljnings- och utvärderingsmetoder för commons i innovationsekosystem

När man finansierar utveckling, vidareutveckling eller förvaltning av commons enligt en investeringslogik, vad är det då man egentligen investerar i? Hur redovisas balansräkningen för en sådan investering, särskilt när ägarskapet inte är knutet till en specifik organisation utan är kollektivt? Det är viktigt att identifiera vilka faktorer som avgör om och när commons skapar värde. För att förstå värdet som commons tillför ett ekosystem, vilka modeller för uppföljning och redovisning kan tillämpas?

Nyckelaspekter som bör beaktas inkluderar hur mycket resurser—tid, engagemang och finansiering—som tillgången attraherar, användningens omfattning och natur (use-as-value) samt de effekter som användningen har, till exempel beteendeförändringar eller förflyttningar inom ekosystemet. Ett exempel på en modell som skulle kunna testas är skiktredovisningsmodellen som används i VINNVÄXT-programmet.